

Številka: Up-206/16-7

Datum: 14. 11. 2017

SKLEP

Senat Ustavnega sodišča je v postopku za preizkus ustavne pritožbe, ki jo je vložil Rüdiger Thalmann, Združene države Amerike, ki ga zastopa Dušan Ludvik Kolnik, odvetnik v Mariboru, na seji 14. novembra 2017

sklenil:

1. Ustavna pritožba zoper sodbo Upravnega sodišča, Oddelka v Mariboru, št. II U 189/2013 z dne 20. 11. 2013 se sprejme v obravnavo.

2. Ustavna pritožba zoper sklep Vrhovnega sodišča št. X Ips 3/2014 z dne 16. 12. 2015 se ne sprejme.

OBRAZLOŽITEV

1. Upravno sodišče je z izpodbijano sodbo zavrnilo tožbo zoper odločbo upravnega organa prve stopnje o zavrnitvi zahteve za denacionalizacijo nepremičnin, ki so bile pritožnikovima pravnima prednikoma podražljene na podlagi Odloka o prehodu sovražnikovega imetja v državno svojino, o državnem upravljanju imetja odsotnih oseb in o zasegi imetja, ki so ga okupatorske oblasti prisilno odtujile (Uradni list DFJ, št. 2/45 – v nadaljevanju Odlok AVNOJ). Po presoji sodišča pritožnik skladno z drugim odstavkom 10. člena v zvezi z 12. členom Zakona o denacionalizaciji (Uradni list RS, št. 27/91-I, 31/93, 65/98 in 66/2000 – v nadaljevanju ZDen) ni upravičen do denacionalizacije, ker sta imela njegova pravna prednika za odvzeto premoženje pravico dobiti odškodnino od Republike Avstrije na podlagi Pogodbe o poravnavi škode izgnancem, preseljencem in pregnancem, o ureditvi drugih finančnih vprašanj in vprašanj s socialnega področja (t. i. Finančna in izravnalna pogodba – v

nadaljevanju FIP),¹ ki sta jo 27. 11. 1961 sklenili Zvezna republika Nemčija (v nadaljevanju ZR Nemčija) in Republika Avstrija, ter zakonov, ki jih je na podlagi te pogodbe sprejela Republika Avstrija (v nadaljevanju izvedbeni predpisi).² Po mnenju sodišča je namreč kot pravna podlaga za odškodovanje v smislu drugega odstavka 10. člena ZDen upoštevna tudi bilateralna pogodba, ki je ni sklenila FLRJ oziroma SFRJ (v nadaljevanju nekdanja Jugoslavija) ali ta k njej ni pristopila, če je imel razlaščenec na njeni podlagi možnost v tuji državi pridobiti odškodnino, ki je imela temelj v odvzetem premoženju v nekdanji Jugoslaviji. Taka pogodba je po oceni sodišča tudi FIP, ki sta jo državi pogodbenici sklenili z namenom ureditve odprtih finančnih vprašanj v zvezi s časovnim obdobjem od 13. 3. 1938 do 8. 5. 1945. Za izvršitev te pogodbe, ki pomeni pravno podlago za finančno udeležbo ZR Nemčije v korist oseb nemške narodnosti, ki so se naselile v Republiki Avstriji, je Republika Avstrija sprejela predpise, s katerimi je uredila odškodovanje za premoženjsko škodo, ki je tem osebam nastala v zvezi z dogodki v drugi svetovni vojni. Ker opredelitev predmeta podržavljenja v določbah Odloka AVNOJ, ki so bile v obravnavanem primeru podlaga za podržavljenje, kaže na reparacijski značaj tega predpisa, s FIP pa je bila določena pravna podlaga za plačilo odškodnine za škodo, povzročeno v času od anšlusa do konca druge svetovne vojne, v kateri je bila tedanja Nemčija agresor, ta pogodba tudi po presoji sodišča pomeni pravni vir, ki je urejal odškodnino za premoženje, ki je bilo podržavljeno na podlagi Odloka AVNOJ. Po oceni sodišča je treba presojati, ali je imel upravičenec pravico dobiti odškodnino za odvzeto premoženje na podlagi FIP, opraviti le z vidika kriterijev, ki so zamejevali s to pogodbo dogovorjeno odškodninsko zavezo ZR Nemčije v razmerju do Republike Avstrije, ne pa (tudi) z vidika pogojev, ki jih je Republika Avstrija določila v izvedbenih predpisih, s katerimi je odškodovanje izvedla v polju svoje proste presoje. Za presojati, da sta pritožnikova pravna prednika imela pravico dobiti odškodnino od Republike Avstrije, zato zadošča že, da sta spadala v krog upravičencev do odškodnine, določen v Prilogi 1 FIP. Po mnenju sodišča upravni organ zato ni bil dolžan ugotavljati, kakšne konkretne pravice bi jima šle po avstrijskih predpisih, saj bi to pomenilo določanje odškodnine po teh predpisih, kar bi presegalo odločanje o denacionalizacijskem zahtevku, ugotavljanje konkretnih dejstev posameznega primera pa bi bilo zaradi časovne odmaknjenosti lahko tudi onemogočeno ali zelo oteženo. Upravni organ tudi ni bil dolžan upoštevati potrdila Zveznega ministrstva za finance Republike Avstrije, da nekdanja lastnika za podržavljeno premoženje nista

¹ *Vertrag zwischen der Republik Österreich und der Bundesrepublik Deutschland zur Regelung von Schäden der Vertriebenen, Umsiedler und Verfolgten, über weitere finanzielle Fragen und Fragen aus dem sozialen Bereich (Finanz- und Ausgleichsvertrag, BGBl, št. 76/62).*

² Sodišče se v zvezi s tem sklicuje na Zakon o razširitvi področja uporabe Zakona o povračilu škode zaradi okupacije z dne 13. junija 1962 (*Erweiterung des Anwendungsbereiches des Besatzungsschäden- und des Kriegs- und Verfolgungssachschädengesetz, BGBl, št. 176/62*), Zakon o povrnitvi škode preseljencem in pregnancem z dne 13. junija 1962 (*Umsiedler- und Vertriebenen- Entschädigungsgesetz, BGBl, št. 177/62*) in Zakon o prijavi premoženjskih škod, ki so nastale zaradi razselitve ali izгона z dne 14. decembra 1961 (*Anmeldegesetz, BGBl, št. 12/62*).

dobila niti nista imela pravice dobiti odškodnine od Republike Avstrije, saj gre po mnenju sodišča za potrdilo o tujem pravu v smislu 12. člena Zakona o mednarodnem zasebnem pravu in postopku (Uradni list RS, št. 56/99 – ZMZPP) oziroma 7. člena Evropske konvencije o obvestilih o tujem pravu (Zakon o ratifikaciji Evropske konvencije o obvestilih o tujem pravu, Uradni list RS, št. 20/98, MP, št. 4/98 – MEKOTP). Kolikor potrjuje, da sta ZR Nemčija in Republika Avstrija sklenili FIP, je to upravni organ pri ugotavljanju obstoja pravne podlage za pridobitev odškodnine od tuje države upošteval, kolikor pa potrjuje, da tudi na podlagi FIP ni obstajala pravica do odškodnine za odvzeto premoženje, to potrdilo pomeni le mnenje, na katerega upravni organ ni bil vezan.

2. Vrhovno sodišče je revizijo zoper sodbo Upravnega sodišča kot nedovoljeno zavrglo, ker pritožnik ni izkazal uveljavljanega pogoja za dovoljenost revizije iz 2. točke drugega odstavka 83. člena Zakona o upravnem sporu (Uradni list RS, št. 105/06, 62/10 in 109/12 – v nadaljevanju ZUS-1). Po presoji revizijskega sodišča namreč vprašanja, s katerimi je utemeljeval dovoljenost revizije, niso pomembna pravna vprašanja v smislu navedene zakonske določbe, saj je Vrhovno sodišče v svojih odločbah nanje že odgovorilo. Po oceni revizijskega sodišča revizije ni bilo mogoče dovoliti niti po 1. točki drugega odstavka 83. člena ZUS-1, saj izpolnjenosti vrednostnega pogoja za dovoljenost revizije pritožnik ni izkazal zgolj z v uvodu revizije navedeno vrednostjo spornega predmeta, ki je v reviziji ni utemeljil.

3. Pritožnik nasprotuje stališču, da pomeni FIP pravni akt, na podlagi katerega so imele v njem določene osebe pravico dobiti odškodnino za podržavljeno premoženje od Republike Avstrije. Kot dvostranska mednarodna pogodba naj bi FIP lahko zavezovala le državi pogodbenici in nikakor ne bi mogla pomeniti pozitivnega prava, ki bi posameznikom omogočalo izplačilo odškodnin za nastalo škodo. Ker naj bi v FIP določeni kriteriji, ki opredeljujejo pravno priznano škodo (2. člen FIP) in krog upravičencev do njenega povračila (točka A Priloge 1 FIP), določali le pogodbeno zavezo ZR Nemčije v razmerju do Republike Avstrije, naj za presojo obstoja okoliščin iz drugega odstavka 10. člena ZDen ne bi bili upoštevni. S FIP dogovorjeno odškodovanje naj bi Republika Avstrija uredila z izvedbenimi predpisi, v katerih je za priznanje pravice do odškodnine določila posebne kriterije tako subjektivne (kdo je oškodovanec, z upoštevanjem dohodkovnega cenusa) kot objektivne narave (kaj je pravno priznana škoda, za katero je bilo mogoče dobiti odškodnino). Zato naj bi bili za presojo, ali sta imela pritožnikova pravna prednika na podlagi teh predpisov pravico dobiti odškodnino, odločilni le ti kriteriji. Organi odločanja naj teh kriterijev ne bi upoštevali, saj naj bi izpodbijano odločitev utemeljili na stališču, po katerem za izključitev iz denacionalizacije zadošča že, da je imela oseba v tuji državi na voljo pravno podlago, ki je omogočala "načelno pravico" dobiti odškodnino za odvzeto premoženje, ne glede na to, za katere vrste premoženja se je tuja država odločila izplačevati odškodnine. To stališče naj bi bilo v primerih, kot je obravnavani, v katerem organi odločanja niso ugotavljali vseh za presojo odločilnih okoliščin, v nasprotju z načelom materialne resnice iz 7. člena Zakona o splošnem upravnem

postopku (Uradni list SFRJ, št. 47/86 – uradno prečiščeno besedilo, in nasl. – ZUP/86) ter z načelom enakosti iz drugega odstavka 14. člena Ustave. Pritožnik meni, da v 2. členu FIP opredeljena škoda, za katero je bilo na podlagi izvedbenih predpisov mogoče dobiti odškodnino, ni škoda, ki je nastala zaradi podržavljenja, temveč škoda, ki je v časovnem obdobju, na katerega se nanaša FIP, nastala skupinam oseb, opredeljenim v Prilogi 1 FIP, zaradi odvzema, izgube ali uničenja gospodinske opreme in predmetov, potrebnih za opravljanje poklica. Pritožnikovima pravnima prednikoma naj taka škoda ne bi nastala, ker jima ti predmeti niso bili niti niso mogli biti podržavljeni, saj so bili po 6. členu Zakona o konfiskaciji imovine in izvrševanju konfiskacije (Uradni list DFJ, št. 40/45) izrecno izvzeti iz zaplembe. Zato naj po FIP in izvedbenih predpisih sploh ne bi mogla imeti statusa oškodovancev. Pritožnik navaja, da je neobstoj okoliščin iz drugega odstavka 10. člena ZDen dokazoval z uradnim potrdilom Zveznega ministrstva za finance Republike Avstrije, ki naj bi skladno s Konvencijo o odpravi potrebe legalizacije tujih javnih listin z dne 5. 10. 1961 (Uradni list FLRJ, Dodatek št. 10/62) in 41. členom Pogodbe med FLRJ in Republiko Avstrijo o medsebojnem pravnem prometu z dne 16. 12. 1954 (Uradni list FLRJ, MP, št. 8/55) v Republiki Sloveniji veljalo brez posebne overitve in naj bi zato imelo dokazno moč domače javne listine. Zaradi neupoštevanja tega edinega dokaza, na podlagi katerega bi lahko ovrgel presojo, da sta imela njegova pravna prednika pravico dobiti odškodnino na podlagi FIP in izvedbenih predpisov, naj bi bilo pritožniku onemogočeno dokazovanje za presojo z vidika drugega odstavka 10. člena ZDen odločilnih dejstev in okoliščin. Zato naj bi mu bila kršena pravica do enakega varstva pravic iz 22. člena Ustave. Ta pravica naj bi mu bila kršena tudi z očitno napačnim stališčem, da za presojo z vidika drugega odstavka 10. člena ZDen ni pomembno, za katere vrste premoženja se je tuja država odločila izplačati odškodnino, saj naj bi bilo za to presojo odločilno, ali da je oseba dobila ali imela pravico dobiti odškodnino prav za odvzeto premoženje. Za razlago, po kateri so osebe, ki sicer izpolnjujejo pogoje za denacionalizacijo, izključene iz kroga denacionalizacijskih upravičencev zgolj zato, ker so v povezavi z dogodki druge svetovne vojne izgubile bivališče na območju nekdanje Jugoslavije in so imele na dan sklenitve FIP avstrijsko državljanstvo in na dan 1. 1. 1960 stalno prebivališče v Republiki Avstriji, naj ne bi bilo videti nobenega razumnega razloga. Ob odsotnosti ugotovitve, kakšne konkretne pravice bi po FIP in izvedbenih predpisih šle osebam, ki jim je bilo premoženje podržavljeno, naj bi bila taka razlaga ne le v nasprotju z namenom, ki ga je zakonodajalec zasledoval z ZDen, temveč naj bi pomenila tudi nedopusten poseg v lastninska upravičenja denacionalizacijskih upravičencev, ki so varovana v okviru 33. člena Ustave. Iz enakih razlogov, kot jih je Ustavno sodišče navedlo v odločbi št. Up-547/02 z dne 8. 10. 2003 (Uradni list RS, št. 108/03, in OdlUS XII, 106), pa naj bi bilo izpodbijano pravno stališče nesprejemljivo tudi z vidika drugega odstavka 14. člena Ustave.

4. Senat je ustavno pritožbo zoper sodbo Upravnega sodišča sprejel v obravnavo (1. točka izreka).

5. Senat ustavne pritožbe zoper sklep Vrhovnega sodišča ni sprejel v obravnavo, ker niso izpolnjeni pogoji iz drugega odstavka 55.b člena Zakona o Ustavnem sodišču (Uradni list RS, št. 64/07 – uradno prečiščeno besedilo in 109/12 – v nadaljevanju ZUstS) (2. točka izreka).

6. Senat Ustavnega sodišča je ta sklep sprejel na podlagi drugega odstavka 55.b člena ZUstS ter tretje alineje tretjega odstavka 46. člena Poslovnika Ustavnega sodišča (Uradni list RS, št. 86/07, 54/10 in 56/11) v sestavi: predsednica senata dr. Špelca Mežnar ter člana dr. Matej Accetto in dr. Jadranka Sovdat. Sklep je sprejel soglasno.

dr. Špelca Mežnar
Predsednica senata